

GIRONELLA
DESAPAREGUDA

LLOBET (ED.) / FONTS PERE GIMÉNEZ

Ramon Campos Borrego

GIRONELLA

DESAPAREGUDA

 efadós®

 AJUNTAMENT DE
GIRONELLA

GIRONELLA DESAPAREGUDA

Col·lecció Catalunya Desapareguda

Primera edició: març del 2025

© dels textos: Ramon Campos Borrego

© del pròleg: David Font i Simon, Lluís Vall Carrillo

© de la introducció: Ester Tarrés Villegas

© de les fotografies: diversos autors

© de l'edició: Editorial Efadós i Ajuntament de Gironella

EDITORIAL EFADÓS

Carrer d'Edison, 3 - Nau A
Polígon industrial Les Torreneres
08754 El Papiol (Baix Llobregat)
Telèfon 93 673 12 12
efados@efados.cat
www.efados.cat

AJUNTAMENT DE GIRONELLA

Plaça de la Vila 13
08680 Gironella (Berguedà)
Telèfon 93 825 00 33
gironella@gironella.cat
www.gironella.cat

Idea original i disseny:

Editorial Efadós

Assessorament lingüístic:

M. Neus Doncel Saumell

Fotografia de la portada:

Josep Salvany i Blanch / BC - Fons Salvany (SaP_466_01)

Acrònims:

ACBR (Arxiu Comarcal del Berguedà)

AFCEC (Arxiu Fotogràfic del Centre Excursionista
de Catalunya)

AMG (Arxiu històric municipal Josep Busquets
de Gironella)

ANC (Arxiu Nacional de Catalunya)

BC (Biblioteca de Catalunya)

ICGC (Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya)

ISBN 978-84-19736-94-9

DL B-1566-2025

Imprès a Catalunya

Tota forma de reproducció, distribució, comunicació pública
o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb
l'autorització dels seus titulars, salvant l'excepció prevista per
la llei. Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment
d'aquesta obra, dirigiu-vos a CEDRO (Centre Espanyol de
Drets Reprògràfics) - www.cedro.org

Índex

Pàg. 6

PRÒLEG

El reflex d'un llegat col·lectiu

Pàg. 8

INTRODUCCIÓ

Contar històries, imperatiu legal

Pàg. 13

DALT DEL POBLE

Un racó de món esculpit pel riu

Pàg. 73

LA CARRETERA

L'espina dorsal d'una vila que creixia

Pàg. 159

COLORS DE COLÒNIA

El motor industrial de la Perla

Pàg. 184

ÍNDEX ALFABÈTIC

Pròleg

EL REFLEX D'UN LLEGAT COL·LECTIU

David Font i Simon, Alcalde de Gironella i Lluís Vall Carillo, Regidor de Cultura de Gironella

Quan mirem enrere, ens trobem amb les arrels que han construït el nostre present.

Gironella desapareguda és molt més que un llibre de fotografies; és una finestra al passat, un relat visual que ens permet entendre qui som i d'on venim. A cada pàgina descobrim racons que han canviat amb el pas del temps, però que continuen vius en la memòria col·lectiva i en el cor de tots els gironellencs i gironellenques.

Aquest llibre és un homenatge a la nostra gent, als que van construir la Gironella que coneixem avui i hi

van viure i treballar. Les imatges ens recorden els moments de treball dur a les fàbriques tèxtils, les festes plenes de música que unien tota la vila i els espais que van ser escenari de la vida quotidiana d'una Gironella que no ha deixat mai de reinventar-se.

Des de l'Ajuntament sempre hem cregut en el poder de la cultura per preservar el nostre patrimoni i enfortir la nostra identitat com a comunitat. Aquest projecte no hauria estat possible sense l'esforç de moltes persones que han dedicat temps a conservar arxius fotogràfics, com tampoc sense totes aquelles famílies que han compartit els seus records personals per construir aquest llegat col·lectiu.

Ens trobem en un moment en què el passat i el futur s'uneixen per donar sentit al present.

Gironella desapareguda no només és una oportunitat per mirar enrere, sinó també un estímul per valorar la nostra estimada vila, mantenir viva la seva història i continuar fent-la créixer. Convidem a tothom a compartir aquest viatge, perquè reconèixer el nostre patrimoni és també una manera de mirar cap endavant amb orgull i confiança.

Gràcies a tots aquells que han fet possible aquesta obra i gràcies a vosaltres, lectors, per voler endinsar-vos en aquestes pàgines i fer vostre aquest tros de la nostra història.

Amb orgull i estima per Gironella,

AUTORIA DESCONEGUDA / FONTS JOSEP M. FREIXA

Introducció

CONTAR HISTÒRIES: IMPERATIU LEGAL

Ester Tarrés Villegas, docent d'escola rural

Explicar històries ha estat, des dels inicis de la socialització, el vincle que ens ha unit al voltant d'una foguera, darrere un micròfon, a través d'una lectura o amb els auriculars posats. Les històries són les rondalles que ens recorden que som part d'un món que avança amb un rumb o un altre, un món on tot és possible.

Som nombrosos els que recordem les «batalletes» dels avis, com el de la fotografia de la dreta, feta a Les Eres, prop de ca l'Andal, el 1970, aquelles estones de falda acompanyades de mans rugoses i nodrides pel pas del temps que ens recorden que la

vida no és més que un instant en el temps. I, sense poder fer-hi res, aquests instants se'ns escapen de les mans en un tancar i obrir d'ulls.

Contar històries hauria de ser d'imperatiu legal. És una necessitat de l'ésser humà saber, conèixer i reconèixer d'on venim, per fer-nos una idea d'on anem i on no s'hauria de voler ni arribar ni tornar.

La gran sort de les noves generacions és la facilitat d'enregistrament i de captura d'imatges que tenim a l'abast, però no sempre havia estat així.

Cal valorar la tasca de tantes i tantes persones que, en el transcurs de la història, s'han dedicat a recollir, emmagatzemar, organitzar i arxivar aquells documents

MOISÈS SANA / FONDS FAMILIA SANA

LA HISTÒRIA ENS MIRA

La família de cal Ceba als anys seixanta. Va haver-hi una època en què els fotògrafs eren una raça dotada d'una màgia especial, capaços de fixar per sempre moments que no tornarien mai més. Quan arribaven als pobles, als masos..., arribava la màgia, el futur, la permanència, sense entendre gaire bé ni el procés ni el perquè. Es vivia l'instant, la fascinació de quedar impresos en una placa de vidre, en un cartonet, dins un marc de fusta, amb els rostres i la vida i els ulls i la roba de qui els acompanyava. No podem agrair prou als pioners de la fotografia el llegat pregon que ens han deixat, sense el qual no podríem entendre d'on venim.

AUTORIA DESCONEGUDA / AMG

gràfics que relaten el que havia estat un passat que alguns recorden i que, altres, hem de conèixer. Sense la voluntat d'aquestes persones, les històries, les nostres històries, no serien res més que un record que va variant amb el pas del temps i que arriba un punt que deriva de ser batalles dels avis a un «crec recordar que»...

Un llibre com el que tenim a les mans és només un de tants exemples de la importància de la tasca d'aquestes persones. No és solament un recull històric, sinó també un volum ple de vides, de fets, de records, de mirades al passat i d'oportunitats, algunes de les quals van arribar a bon port i altres van quedar-se allà. És la mirada a l'ésser més proper, a aquelles persones que van voler apropar i obrir un tros de la seva història amb el clic fotogràfic que potser mai haurien pensat que quedaria enregistrat per-

què, en un futur, poguéssim recordar-los, honorar-los i retrobar aquest pessic d'història del nostre entorn més proper. I aquestes són només algunes dels centenars de fotografies que relaten el que va ser. Per edició, se n'han de descartar i seleccionar, de vegades sense més criteri que decidir entre aquesta i l'altra. Però la intenció és el més important. És el que realment compta.

Tenir aquest document entre les mans és tenir una història plena de petites i grans històries. Cadascuna amb el seu final. Cadascuna amb el seu present en un futur que no esperaven.

Gràcies per fer-ho possible. Als que vau voler ser retratats, als que vau registrar-ho per no oblidar i als que vau guardar-ho esperant l'oportunitat de compartir-ho. Sou la veu de la nostra història.

LLOBET (ED.) / FONTS XAVIER VILALTA

DALT DEL POBLE

Un racó de món esculpit pel riu

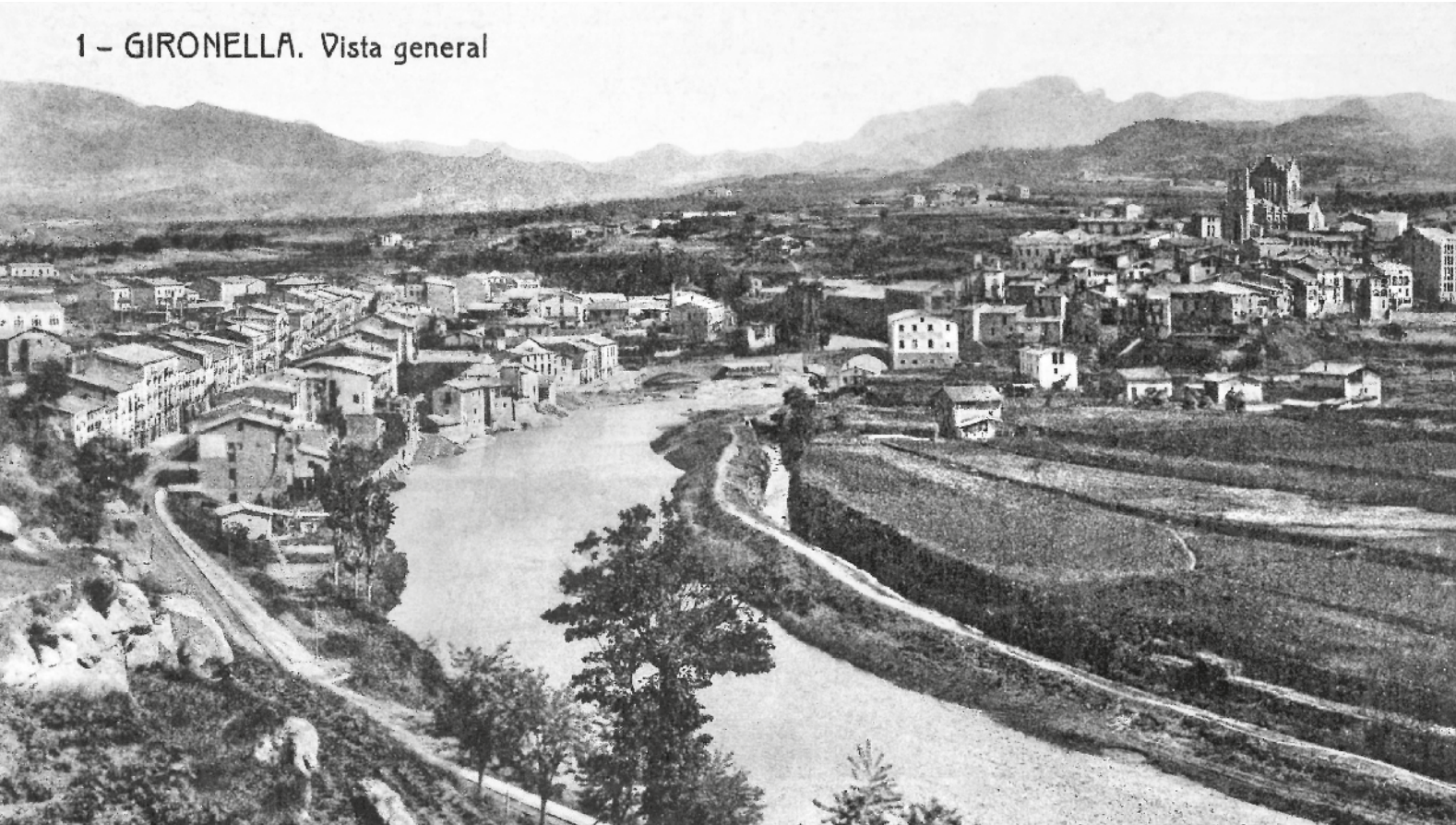
Les històries s'han de començar pel principi i, en un principi, Gironella era un grapat de cases amuntegades al voltant del castell, repartides per la plaça de la Vila, el carrer Olvan Alt, els darreres de l'església vella i els voltants del cementiri de l'actual plaça de l'Església, tal com veiem en aquesta fotografia, del 1954, que mostra el nucli històric des del carrer del Riu: algun mas o masoveria als disseminats, la frontera del riu Llobregat i poc més.

Tot i que el primer document que esmenta el lloc de Gerundella és de finals del segle IX, no és fins al 1222 que existeix un nucli estable de població, lligat a la consagració de la primitiva església de Santa Eulàlia, l'església vella. El poble era propietat dels senyors de la Portella i ho va ser fins al 1369, que va passar a la casa dels Pinós.

El 1450, Galceran de Pinós atorgà una carta de franquícia per estimular el creixement de la població aplegada dins la muralla i al costat de l'església vella. Fins al segle XIV, la població més nombrosa s'escampava en masies, els noms de les quals han arribat als nostres dies, com ara mas Baldius, mas Gironella, mas Peraforns, mas Coromines, mas Rull, mas de la Torre o mas Boix.

Però la nostra història comença Dalt del Poble. Descubrim-ho.

1 - GIRONELLA. Vista general

A VISTA D'OCELL

A la pàgina de l'esquerra, una de les vistes més conegudes de la vila, des de la Costa, amb el Llobregat en primer pla separant la vila de Dalt del Poble, corresponent a la primera meitat del segle xx. S'hi aprecia el pont Vell, ja unificat, la via del Carrilet i l'inici de l'avinguda, i el canal de Cal Metre. El campanar de Santa Eulàlia encara no està rematat, el pont de les Eres encara no hi era i algunes cases s'amunteguen al costat del riu. En aquesta pàgina, a dalt, a la dreta, la fàbrica de cal Metre i al centre, les cases arreglades de l'avinguda i una carretera de Vic deserta en direcció a Olvan, una ruta incerta, intrincada, per anar cap a Osona.

THOMAS (ED.) / FONTS FAMILIA GUINÓ

5 - GIRONELLA. Vista parcial

THOMAS (ED.) / FONTS FAMILIA GUINÓ